

NOWINY ZAMOJSKIE

Pismo tygodniowe

poświęcone zagadnieniom politycznym, sprawom społecznym, literackim oraz życiu miejscowemu.

№ 13 (20).

Zamość, dnia 2 Września 1918 r.

R. II.

Polska Krajowa
LOTERJA
KLASYCZNA

R. G. O.

Warszawa ul. Kredytowa 4.

SUMA
WYGRANYCH

6 MILJONÓW 440 TYSIĘCY MAREK.

Wielka wygrana: PÓŁ MILJONA MAREK.

Ciągnięcie II klasy 5 i 6 Września 1918 roku

Ostatni termin wymiany losów upływa 3 Września r. b

Losy 2-giej klasy są już w sprzedaży !!

Na każdej ćwiartce pieczęć z Orłem Polskim i napisem Rada Główna Opiekuńcza.

Bolszewicy.

To „bolszewik” mówi się o panu, który śmiał być innego przekonania, niż „nam” się zdawało... „Bolszewickie idee”, proszę pana, pan wygłasza, to zbrodnia w naszych stosunkach, tak postępować nie wolno, moralizujemy danego „warchołę... Bolszewicyzm, bolszewickie zasady, to frazesy modne, którymi rzucamy bez zastanowienia się i wnikięcia w treść, rozumiejąc przez wyraz ten: anarchję, przewrót a la rosyjski, chęć robienia waśni, zamętu zgubnego dla kraju. Zapożyczyliśmy ten obcy nam wyraz ze wschodu i szafujemy nim sowicie na wszystkie strony, nie chcąc wyraźnie powiedzieć, że „strach ma wielkie oczy”, że obawiając się skutków naszego postępowania i porachunku za czyny wychodzące poza prawo, a jednak bezprawne, drżąc

z obawy utraty przestarzałych i nieuzasadnianych, a szkodliwych dla społeczeństwa przywilejów, upatrujemy przewrotewca w każdym śmielszym słowie czy wystąpieniu, posadzamy o dążności niszczyielskie i zaborce najniesłuszniej spokojnych ludzi, poświęcamy na wyszukiwanie „niezdrowej agitacji” czas i zasoby potrzebne gdzieindziej

A w przeciwstawieniu inny obrazek: przyjęty stróż kamienicy chwilowo zachorował. Precz z żoną i dziećmi na bruk, nie śmierz mi tutaj... milicja, wyrzucić natychmiast.. spotkane dziecko tegoż stróża za ucho do góry... na wieś idź zdychać. zamiast umówionego wynagrodzenia daje się część tegoż..

Czy to bolszewik? ależ, broń Boże, to czcigodny obywatel miejski... mający tytuły.. znany filantrop.. Cześć mu!

Wyjaśnienie.

Dowiadujemy się, że artykuł nasz „W obronie prawdy“ w № 12 został w niektórych kołach zrozumiany w innym sensie, niż go podaliśmy; czujemy się przeto w obowiązku wyjaśnić znaczenie wyrażonych tam myśli.

Więc przedewszystkiem nie mieliśmy zamiaru obrażania artykułem tym ani c. i k. władz okupacyjnych, ani korpusu oficerskiego; ostrze tego artykułu skierowane było jedynie przeciw p. Orwiczowi i biorącej go w obronę „Kronice Zamojskiej“. Stanowisko władz obecnych wobec społeczeństwa polskiego, popieranie ze strony tych władz wszystkich naszych narodowych aspiracji, czy to w rzeczach wiary lub oświaty, czy rozwoju samorządu, nie może zgola upoważniać do jakiegokolwiek wrogiego występowania i byłoby rzeczą wręcz nieusprawiedliwioną.

Odprawa dana „Kronice“ zawierała kilka zdań robiących na pozor wrażenie wystąpienia przeciw 30 p.p. co bynajmniej nie leżało w intencjach autora.

Ze szkół.

W król. pol. gimnazjum męskim, w prywatnym gimn. żeńskim i seminarjum nauczycielskim rok szkolny rozpoczyna się dnia 2-go Września nabożeństwem o godzinie 9-ej rano, poczem odbędą się egzamina wstępne do klas I—5, głównie dla dzieci reemigrantów z Rosji.

Wobec wielkiego napływu młodzieży płci obojga należałoby otworzyć równoległe oddziały przynajmniej w pierwszych trzech klasach, oraz otworzyć brakującą dotąd wstępną klasę. Niestety dla braku miejsca, — gdyż znaczna część gmachu szkolnego zajęta jest przez instytucje wojskowe, — znaczna część młodzieży będzie musiała odejść od niegościnnnej z niewłasnej winy szkoły i przyjęci będą tylko ci, dla których starczy miejsca w klasach. Klasy wstępnej nie będzie wcale.

Oplata za egzaminy w gimnazjach wynosi 30 koron, wpisowe 15 koron, czesne w gimn.

męskim 180 koron, płatne w dwóch ratach, w gimn. żeńskim czesne wynosić będzie prawdopodobnie 400 koron rocznie. W seminarjum nauka bezpłatnie, w szkole ćwiczeń opłata wynosi 20 koron rocznie. Na kursie przygotowawczym, (prywatnym, gdyż Minister. Ośw. upaństwowienia odmówiło,) opłata wynosić będzie 40 do 50 koron rocznie.

Skład nauczycieli i nauczycielek dotąd nie ustalony, z tego powodu lekcje w gimn. żeńskim ulegną parodniowej zwłoce.

Z personelu przeszłorocznego ustępują pp. Konopacki i Kobierzycki.

Wykłady w gimn. żeńskim na razie odbywać się będą w godzinach popołudniowych.

Nowe państwowe średnie szkoły techniczne.

Ministerstwo W. R. i O. P. z początkiem bieżącego roku szkolnego otwiera w Warszawie nowe średnie szkoły techniczne: budowlaną i drogową. Szkoła budowlana ma na celu przygotowanie zawodowe pomocniczych sił technicznych dla przemysłu budowlanego oraz kształcenie przyszłych samodzielnych drobnych przedsiębiorców budowlanych.

Szkoła drogowa ma na celu przygotowanie zawodowe pomocniczych sił technicznych do budowy i eksploatacji dróg żelaznych, szos, robot wodnych, oraz służby technicznej miejskiej.

Nauka w wspomnianych szkołach trwać będzie 3 lata.

Oplata za naukę wynosi rocznie 100 marek oprócz tego pobierane będzie wpisowe w wysokości 15 marek.

Do klasy I mogą być przyjmowani kandydaci, którzy mają niemniej niż 15 i nie więcej niż 18 skończonych lat życia, przedstawia świadectwo z 4-ch klas szkoły średniej lub 7 oddziałów szkoły powszechnej i złożą egzamin z języka polskiego, arytmetyki i rysunków odręcznych.

Zgłoszenia kandydatów przyjmuje tymczasowo do czasu otwarcia kancelarii szkolnych sekcja szkolnictwa zawodowego (Aleje Ujazdowskie № 20—parter) codziennie w godzinach od 9 do 11 rano.

O terminie egzaminów i rozpoczęciu lekcji nastąpią oddzielne zawiadomienia.

Dziwy przyrody.

P. Radca Świdziński z Łazisk komunikuje nam o zjawisku jakie miało miejsce 17 b. m. o godz. 5 ej po poł. w Łaziskach.

W czasie burzy piorun kulisty spadł przed drzwiami otwartej sieni, gdzie schroniło się przed deszczem kilku robotników. Od ognistej kuli oddzieliła się iskra i kontuzjowała w rękę jednego z robotników stosunkowo dość lekko.

Drugi takiś kulisty piorun upadł na podwórzu sąsiedniego włościanina na drewniany słup, z kąd stoczył się na ziemię bez szkody dla nikogo.

Trzeci wreszcie tegoż rodzaju piorun wpadł do jednej z chat, przetoczył się do następnej izby, kontuzjował 4 osoby, z których jednej odatować nie udało się.

A więc i kuliste pioruny, tak zwane zimne, mogą kontuzjować i zabijać.

KRONIKA.

— Dnia 1-go Września odbędzie się ogrodowa zabawa w celu zebrania funduszy na odrestaurowanie gmachu po-Bazylijańskiego na kościół katolicki pod wezwaniem Św. Stanisława Kostki.

Kościół ten po poświęceniu będzie oddany do użytku młodzieży szkolnej, a pod opiekę prefekta ks. Jerina, który też dokłada wszelkich starań, aby jaknajprędzej doprowadzić do skutku odnowienie świątyni. To też w ogrodzie w niedzielę nie zabraknie nikogo z Zamościan, rozumiejących ważność podjętej pracy.

— Straż Ogniowa Zamojska wzięła czynny udział w zjeździe straży ogniowych ziemi lubelskiej w Lublinie, stając do zawodów w ilości 12 drużyn z komendantem Stockim na czele. Z popisujących się 22 drużyn straż zamojska zdobyła sobie 4 miejsce, co świadczy o pewnym już wyrobieniu drużyny i będzie zapewne zachętą do dalszej pracy.

— Straż Ogniowa Ochotnicza w Szczepieszynie urządza 1-go Września zabawę-majówkę na Szperówce w lesie „Wawrzyńcu“, przeznaczając dochód na potrzeby tamtejszej straży.

— Związek rzemieślników czyni starania energiczne do otworzenia sklepu z lokciowymi towarami i skórą. Zakupionych już towarów oczekują z dnia na dzień.

— Grunta miejskie przestrzeni przeszło 200 morgów na odbytej parę dni temu licytacji wydzierżawił miejscowy obywatel p. Aleksander Jabłoński na 3 lata za sumę 51.000 koron rocznie. Dotychczasowy dzierżawca płacił 4800 koron.

— Ofiarą kradzieży padł ostatnio komisarz milicji, p. Sobociński, któremu rzeźmieszkowie wynieśli ubranie z mieszkania i spakowane w workach częściowo porzucili, częściowo zabrali, jak również 2500 koron gotówką. Jest to wyraźnie zemsta złodziei za odebranie przez milicję po usilnych staraniach części skradzionych rzeczy u sekr. Matyska.

— Co to jest? „Główny urząd zaciągu do wojska polskiego w Zamościu“ zaopatrzył w bardzo zaszczytne świadectwo niejakiego Panka z Krasnobrodu. Jest to osobnik jaknajgorszej konduity i opinii od dawna. Świadectwo wydane służy mu do wyludzania pieniędzy na libacje, po których pijany zatacza się po ulicach. Czy nie należałoby świadectwo takie odebrać, a Pankowi zabronić chodzenia w legjonowym, choćby nowego kroju, mundurze? Panek naciąga publiczność na kosztą podróży, którą piechotą mógłby odbyć w parę godzin.

Statystyka.

„Cudze chwalicie, swego nie znacie“, woła poeta; a ta nieznajomość swoich stosunków jakże częsta ujemnie odbija się na niejednym polu; to też sądzimy, nie bez korzyści dla mieszkańców naszego grodu, o szczególnie dla przyjezdnych, będzie garść wiadomości o Zamościu.

Miasto powiatowe Zamość położone jest nad niespławną rzeczką Łabuńką przy zbiegu jej z dopływem Topornicą. Posiada stację kolei żelaznej linii „Zawada—Wirkowice—Hrubieszów“, stację pocztowo-telegraficzną; połączone jest szosą z Tomaszowem lubelskim, Biłgorajem i Krasnostawem, oraz drogą a Hrubieszowem.

Zarząd miasta spoczywa w rękach Rady Miejskiej składającej się z 32 radnych i Magistratu, reprezentowanego przez Burmistrza i 4 ławników.

mistrz, 3 ławnicy i 22 radnych są wyznania katolickiego, 1 ławnik i 7 radnych wyznania mojżeszowego.

Ogólna ilość domów w mieście i na przedmieściach wynosi 823, w tem 289 murowanych. W śródmieściu domy kryte blachą i gontem, na przedmieściach gontem i słomą.

Ulice w śródmieściu brukowane, na przedmieściach tylko główne. Skwerów i ogrodów ogólna przestrzeń wynosi 3 morgi, nie licząc nowozakładanego dużego ogrodu.

Oświetlenie naftowo-żarowe śródmieścia i głównych ulic przedmieść, za wyjątkiem przedmieścia Majdan dotąd nieoświetlanego.

Ludność w roku 1911 wynosiła: mężczyzn 7730 kobiet 7236, razem 14966. W roku 1918 mężczyzn 6674, kobiet 6380, razem 13054. W liczbach tych mieści się:

katolików	4537	(4265 w 1911 r.)
ewangelików	(19 "	")
prawosławnych	10 (431 "	")
żydów	8507	(10251 ")

Ludność chrześcijańska zajmuje się rzemiosłem i rolnictwem, nieznacznie handlem, który przeważnie znajduje się w rękach żydów.

Majątek miasta stanowią budynki: ratusz, jatki, rzeźnia, remiza straży ogniowej, place, składy, ogrody i ornej ziemi około 240 morgów; pozatem około 80000 rubli gotówką w rosyjskim Banku Państwa

Miasto nie ma dotychczas żadnych długów. Budżet wykazywał w przychodzie i rozchodzie za rok 1916-ty 37990 rubli, za 1917-ty 193405 koron, za 1918-ty 341801 koron.

Miasto posiada w śródmieściu kanalizację założoną w 17 czy 18 wieku.

Szkół miasto posiada: 3 miejskie początkowe, gimnazjum państwowe męskie, seminarjum żeńskie i seminarjum nauczycielskie.

Szpitali w mieście jest dwa: Św. Mikołaja miejski na 60 łóżek i wojskowy epidemiczny na 140 łóżek. Pozatem 4 łaznie, 3 mykwy i 1 łaznia z kamerą dezynfekcyjną.

Sądy w mieście funkcjonują następujące: Okręgowy dla powiatów Zamojskiego, Tomaszowskiego, Biłgorajskiego i Hrubieszowskiego; sąd pokoju dla miasta i sąd pokoju dla przyległych wsi. Jest hipoteka, rejent i komornik sądowy. Pozatem istnieje sąd wojskowy dla kilku powiatów.

Fabryki obecnie czynne są: fabryka octu, kliniarnia, 2 olejarnie, 2 fabryki wód gazowych, fabryka mydła, młyn parowy, młyn motorowy, browar, fabryka

tutek; nieczynne obecnie są: fabryka miodu, browar, 2 cegielnie i kaflarnia.

Instytucje bankowe miasto posiada następujące: Agentura Banku Łódzkiego, I Zamojskie T-wo pożyczkowe, II Zam. Tow. pożycz., Ziemiańskie T-wo Wzajemne Kred., Rzemieśln. Tow. Poż., Oszczędne.

Stowarzyszenia i związki są reprezentowane przez Zamoj. Stow. Spoż., Nowomiejskie Stow. Spoż., Związek Rzemieśln. chrześc., Związek rzem. żydow., Związek Ziemian, Koło Ziemianek, Straż Kresowa, Koło rolnicze, Zrzeszenie nauczycielskie, Stowarzyszenie nauczycielskie, Macierz szkolna, Okręg szkolny, Komitet Ratunkowy.

Filantropijne zadania spełniają: 2 ochronki, przytułek dla starców, kuchnia żydowska dla ubogich i kuchnia wojenna.

Cele oświatowe spełniają oprócz szkół w pierwszym rzędzie Macierz szkolna, utrzymująca „Dom Ludowy“, w którym odbywają się odczyty popularne i „Wykłady powszechne Uniwers. i politech. we Lwowie.

Drukarni miasto posiada trzy żydowskie. Główniejsze chrześcijańskie zakłady handlowe są: Syndykat rolniczy, dom handlowy, sklepy udziałowe spożywcze, dwie księgarnie; sklepy z lokciowymi towarami, norymberszczyzną, zegarkami i restauracje.

Świątyni miasto ma kilka: Kolegjała rzym. kat. pod wezwaniem S-go Tomasza, którego wizerunek jest też herbem miasta; kościół po-Bazylijański przerobiony obecnie na szkolny pod wezwaniem S-go Stanisława Kostki i garnizonowy przy koszarach przerobiony z cerkwi w czasie wojny, oraz synagoga.

Przy wyborach do Rady miejskiej ogólna ilość mających prawo do głosowania (mężczyzn ponad 25 lat i handlujących kobiet) wynosiła 3062, a mianowicie:

w I kurji	chrześcijan	519,	żydów	781.
" II	"	676	"	121.
" III	"	163	"	439.
" VI	"	327	"	439.

PROSIMY o REGULOWANIE NALEŻNOŚCI ZA PRENUMERATĘ.

Prenumerata „Nowin Zamojskich“ wynosi 18 kor. rocznie, 9 kor. półrocznie, 4 50 kwartalnie; pojedynczy egzemplarz 40 hal. Z przesyłką pocztową 20 K. rocznie, 10 K. półrocznie, 5 K. kwartalnie.

CENY OGŁOSZEŃ: cała kolumna 80 koron, 1/2 kolumny 45 koron, 1/4 kolumny 25 koron, 1/8 kolumny 15 koron, 1/16 kolumny 8 koron. Drobnie ogłoszenia 20 halerzy za wyraz.

Adres redakcji i administracji: Zamość.

Redaktor *Józef Lesiewski.*

Wydawnictwo Zamojskiej Spółki Wydawniczej.